

به نام خدا

پیشرفت تحصیلی

مولفان :

سید علی افشین

نسیرین منصوری فرد

فاطمه جوکار

امیررضا قربانی

صغرا جوکار

انتشارات ارسطو

(سازمان چاپ و نشر ایران - ۱۴۰۲)

نسخه الکترونیکی این اثر در سایت سازمان چاپ و نشر ایران و اپلیکیشن کتاب رسان موجود می باشد

chaponashr.ir

سرشناسه: افشین، سید علی، ۱۳۶۷-
عنوان و نام پدیدآور: پیشرفت تحصیلی / مولفان سید علی افشین، نسرين منصورى فرد، فاطمه جوکار.

مشخصات نشر: ارسطو (سامانه اطلاع رسانی چاپ و نشر ایران)، ۱۴۰۲.

مشخصات ظاهری: ۹۶ ص.: نمودار.

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۳۳۹-۲۵۶-۶

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

یادداشت: کتابنامه: ص. ۸۷-۹۶.

Promotion (School)

Academic achievement

موضوع: پیشرفت تحصیلی

موفقیت تحصیلی

شناسه افزوده: منصورى فرد، نسرين، ۱۳۶۶-

شناسه افزوده: جوکار، فاطمه، ۱۳۶۴-

رده بندی کنگره: LB۳۰۶۳

رده بندی دیویی: ۳۷۱/۲۸

شماره کتابشناسی ملی: ۹۳۴۱۵۹۹

اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیبا

نام کتاب: پیشرفت تحصیلی

مولفان: سید علی افشین - نسرين منصورى فرد - فاطمه جوکار

اميررضا قربانى - صغرا جوکار

ناشر: ارسطو (سامانه اطلاع رسانی چاپ و نشر ایران)

صفحه آرایی، تنظیم و طرح جلد: پروانه مهاجر

تیراژ: ۱۰۰۰ جلد

نوبت چاپ: اول - ۱۴۰۲

چاپ: زبرجد

قیمت: ۸۰۰۰۰ تومان

فروش نسخه الکترونیکی - کتاب رسان:

<https://chaponashr.ir/ketabresan>

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۳۳۹-۲۵۶-۶

تلفن مرکز پخش: ۰۹۱۲۰۲۳۹۲۵۵

www.chaponashr.ir

انتشارات ارسطو

چاپ و نشر ارسطو
Chaponashr.ir

فهرست مطالب

۷	فصل اول: کلیات
۷	مقدمه
۱۴	اهمیت موضوع
۱۷	فصل دوم: مبانی نظری
۱۷	مقدمه
۱۷	زمان‌های متفاوت
۱۷	زمان فیزیکی - نیوتن و اینشتین
۱۸	زمان زیستی
۱۹	زمان اجتماعی
۱۹	روانشناسی زمان
۲۰	روانشناسی زمان: زمان با تفاوت‌های فردی مرتبط است
۲۰	مباحث میان رشته‌ای زمان
۲۱	بودن و شدن
۲۴	چشم‌انداز زمان
۲۵	مبانی نظری چشمانداز زمان:
۲۸	مفهوم چشمانداز زمان
۲۹	ابعاد چشمانداز زمان
۲۹	چشم‌انداز زمان گذشته منفی
۲۹	چشم‌انداز زمان گذشته مثبت
۳۰	چشم‌انداز زمان حال لذت‌گرا
۳۰	چشم‌انداز زمان حال جبرگرا
۳۱	چشم‌انداز زمان آینده
۳۲	چشمانداز زمان آینده متعالی
۳۴	نیمرخ‌ها (چهارچوب‌های) چشم‌انداز زمان
۳۴	حال لذت‌گرای بالا- آینده‌ی پایین
۳۵	حال لذت‌گرای پایین- آینده‌ی بالا

- ۳۵..... حال لذت‌گرای بالا- آینده‌ی بالا.
- ۳۵..... حال لذت‌گرای بالا- حال جبرگرای بالا.
- ۳۶..... حال جبرگرای بالا- حال لذت‌گرای پایین- آینده‌ی پایین.
- ۳۶..... چشم‌انداز زمان متعادل**
- ۳۷..... دیدگاه‌های فلسفی در مورد زمان.....
- ۳۷..... چشم‌انداز فیزیکی زمان از نظر فلاسفه.....
- ۳۷..... چشم‌انداز روانی زمان از دیدگاه فلاسفه.....
- ۳۸..... چشم‌انداز اجتماعی زمان از نظر فلاسفه.....
- ۳۹..... مکاتب فکری در مورد چشم‌انداز زمان.....
- ۴۰..... مکتب فکری- نظریه شناختی اجتماعی.....
- ۴۰..... مکتب فکری- رویکرد مبتنی بر هویت.....
- ۴۱..... مکتب فکری- رشد گستره‌ی عمر.....
- ۴۲..... مکتب فکری- چشم‌انداز رشدی.....
- ۴۳..... چشم‌انداز زمان یک مکتب فکری جهت‌مند.....
- ۴۴..... تفاوت‌های سنی چشم‌انداز زمان دانشجویان با مقاطع پایین‌تر.....
- ۴۴..... تفاوت جنسیتی چشم‌انداز زمان دانشجویان.....
- ۴۵..... نتایج تحقیقات فرهنگی و بین فرهنگی چشمانداز زمان دانشجویان.....
- ۴۶..... تفاوت سنی، جنسیتی و فرهنگی چشم‌انداز زمان آینده‌متعالی.....
- ۴۷..... سن.....
- ۴۷..... جنسیت.....
- ۴۷..... فرهنگ.....
- ۴۸..... تعریف تعلل**
- ۴۹..... مبانی نظری تعلل.....
- ۵۰..... نظریه‌هایی که تعلل ورزی را یک عامل شخصیتی می‌دانند.....
- ۵۰..... نظریه اضطراب، ترس از شکست و کمال‌گرایی.....
- ۵۱..... نظریه خود ناتوان‌سازی.....
- ۵۱..... نظریه‌هایی که تعلل ورزی را پیامد عوامل محیطی می‌دانند.....
- ۵۲..... نظریه انتظار تنزل یافته**
- ۵۲..... دیدگاه‌های تعلل‌ورزی.....
- ۵۲..... تعلل‌ورزی به عنوان یک مشکل شناختی.....
- ۵۳..... تعلل‌ورزی به عنوان یک عادت.....

۵۳ تعلل‌ورزی به عنوان یک اختلال شخصیتی
۵۳ تعریف تعلل تحصیلی
۵۴ ابعاد تعلل تحصیلی
۵۵ تعلل عمدی
۵۵ تعلل ناشی از بی‌برنامگی
۵۶ تعلل ناشی از خستگی جسمی
۵۷ نظریه‌های تعلل تحصیلی
۵۷ نظریه‌های روانکاوی و روان تحلیل‌گری
۵۹ نظریه‌های رفتاری
۶۰ نظریه‌های شناختی
۶۱ نظریه‌های گشتالت
۶۱ ۵-۲۱-۲- نظریه انگیزش زمانی
۶۲ تعلل از دیدگاه چشم‌انداز زمان
۶۴ پیشینه‌ی تحقیقاتی چشم‌انداز زمان، تعلل و تعلل تحصیلی
۶۵ تعریف جهت‌گیری هدف
۶۶ مبانی نظری جهت‌گیری هدف
۶۹ نظریه‌های جهت‌گیری هدف
۶۹ فرض اول: انگیزه به عنوان محور اصلی نظریه جهت‌گیری هدف
۷۰ فرض دوم: شایستگی به عنوان محور اصلی نظریه جهت‌گیری هدف
۷۱ فرض سوم: جهت‌گیری اهداف سیستم انگیزشی را می‌سازند
۷۲ فرض چهارم: جهت‌گیری اهداف و فرایندهای مربوط به خود در هم تنیده شده‌اند
۷۳ مدل جهت‌گیری هدف ۲×۲ (چهار وجهی)
۷۴ مدل جهت‌گیری هدف ۳×۲ (شش وجهی)
۷۵ تعریف شایستگی: بر اساس جهت‌گیری اهداف مبتنی بر تکلیف، مبتنی بر خود و مبتنی بر دیگران
۷۶ ارزش‌گذاری شایستگی: اهداف مبتنی بر گرایش و مبتنی بر اجتناب
۷۹ ساختار جهت‌گیری اهداف به عنوان پیشبین مسائل تحصیلی
۸۰ ساختارهای ادراک شده‌ی هدف
۸۱ پیامدهای هدف‌های پیشرفت
۸۱ پیامدهای هیجانی هدف‌های پیشرفت
۸۱ پیامدهای شناختی هدف‌های پیشرفت

۸۲	پیامدهای رفتاری هدف‌های پیشرفت
۸۲	پیشینه‌ی تحقیقاتی چشم‌انداز زمان و جهت‌گیری هدف
۸۳	تعریف پیشرفت تحصیلی
۸۴	چشم‌انداز زمان و پیشرفت تحصیلی
۸۵	جمع‌بندی
۸۷	منابع فارسی

فصل اول: کلیات

مقدمه

جهان ما همچنان به دنبال سرعت است و سیر حرکت زندگی ما همچنان سریع‌تر و سریع‌تر می‌شود، رابطه‌ی ما با سرعت زمان به رواج زندگی‌مان بستگی دارد، بدون شک محور بیشتر و بیشتر شدن سرعت زمان، به این بستگی دارد که ما چگونه هستیم و چگونه در جهت خودمان و ارتباط با دیگران باید رفتار کنیم (لوین، ۱۹۹۷). چشم‌انداز زمان‌آیک بعد اساسی از ساختار روانشناسی زمان است که به صورت دسته‌بندی تجربه‌ی فرآیندهای شناختی انسان به چهارچوب‌های گذشته، حال و آینده ظاهر می‌شود (زیمباردو، بوید، ۱۹۹۹). چشم‌انداز زمان روند ناآگاهانه‌ای است که به‌موجب آن جریان مستمر تجارب شخصی و اجتماعی به مقوله‌های زمانی، یا چهارچوب‌های زمانی، برای انسجام یا معنی دادن این وقایع در قالب زمان تعریف می‌شود. (هال، ۱۹۳۸). یادگیری چشم‌انداز زمان تأثیرات پویایی بر بسیاری از استدلال‌های مهم، تصمیم‌گیری‌ها و اقدامات اعمال می‌کند چشم‌انداز زمان و ابعاد آن، به‌طور گسترده به سازه‌های روانی و رفتار مربوط می‌شود، یعنی چشم‌انداز زمان می‌تواند با تأثیر بر بعد روانی افراد، بعد رفتاری را تحت تأثیر قرار دهد. بنابراین چشم‌انداز زمان یک عملکرد نیست بلکه شناختی است که نحوه‌ی عملکرد یا رفتار فرد را تحت تأثیر قرار می‌دهد (هربرت، زیمباردو، بوید، ۲۰۰۳). برای برخی اشخاص، این شناخت فقط پیرامون شرایط فعلی است (آنچه که من در حال حاضر انجام می‌دهم و احساسی که دارم) افرادی که این‌گونه تصمیم‌گیری می‌کنند را حال‌گرا می‌گویند. برای برخی دیگر، زمان حال نامربوط است و تصمیم‌هایشان بر اساس تجربه‌های گذشته‌شان است (همه‌اش پیرامون این است که این موقعیت چه شباهتی به موقعیت‌های قبلی که تجربه کرده‌ام دارد؟) این افراد را گذشته‌گرا می‌گویند. برخی دیگر تصمیم‌هایشان نه پیرامون گذشته و نه حال است، بلکه همه چیز راجع به آینده است. تمرکز آن‌ها بر این است که: (چه خواهد شد؟) این افراد را آینده‌گرا می‌گویند (زیمباردو، بوید، ۱۹۹۹). متغیر زمان موضوع اصلی سازه‌ی چشم‌انداز زمان زیمباردوست که پنج بعد اساسی زمان حال (لذت‌گرا، تقدیری)، گذشته (مثبت، منفی) و آینده را اندازه می‌گیرد. گذشته‌ی منفی نشان‌دهنده‌ی یک ناراضیتی کلی و دیدی تفرآمیز نسبت به گذشته است. در مقابل، گذشته مثبت منعکس‌کننده دیدگاه خوش‌بینانه و مثبت نسبت به گذشته

∞Lewin

∞time perspective

∞Zimbardo

∞Boyd

∞Hall

∞Herbert, Zimbardo, Boyd

است. حال جبرگرا ابراز دیدگاه ناامیدکننده‌ای است که رفتار از کنترل خارج هست (شورس و اسکات، ۲۰۰۷). به نقل از حقیقت‌گو، بشارت و زبردست، (۲۰۱۱). حال لذت‌گرا به دنبال لذت بردن از حال بدون در نظر گرفتن نتایج آینده است. چشم‌انداز آینده نیز نشان دهنده جهت‌گیری کلی آینده است (به نقل از حقیقت‌گو، بشارت زبردست، ۲۰۱۱). اگرچه به پرسشنامه‌ی چشم‌انداز زمان از پنج خرده مقیاس تشکیل شده است، به نظر می‌رسد که یک خرده مقیاس اضافی در چشم‌انداز زمان وجود دارد (بوید و زیمباردو، ۱۹۹۶). این خرده مقیاس اضافی همان چشم‌انداز زمان آینده‌ی متعالی است که در مفهوم خود از تعصبات شخصی بهره می‌گیرد که بسته به دین، فرهنگ، شرایط سیاسی و اقتصادی در جوامع متفاوت است؛ یعنی یکسری ارزش‌هایی که در هر جامعه درباره‌ی افعال اخلاقی وجود دارد که ما باید در آینده و احتمالاً پس از مرگ (در مذاهب دینی) پاسخگوی آن‌ها باشیم که این ارزش‌های آموخته شده منجر به ایجاد یکسری قوانین وضع شده برای هر جامعه می‌شود که افراد موظف‌اند آن‌ها را رعایت کنند تا در آینده بتوانند به بهترین نحو پاسخگوی این اعمال باشند (بونویل و زیمباردو، ۲۰۰۳).

یکی از سازه‌هایی که با زمان در ارتباط است، تعلل است. تعلل ورزشی یا به آینده موکول کردن کارها و عادت‌ها است که در بسیاری از افراد وجود دارد تا جایی که پژوهشگران بر این باورند که این ویژگی از تمایلات ذاتی انسان است. تعلل ورزشی عملی است که در نظر اول، هدفش خوشایند کردن زندگی است ولی در اغلب موارد جز استرس، به‌هم‌ریختگی و شکست‌های پیاپی پیامد دیگری ندارد. این مطلب قابل ذکر است که تعلل ورزشی همیشه مسئله‌ساز نیست، اما در اغلب موارد می‌تواند از طریق ممانعت از پیشرفت و عدم دسترسی به اهداف، پیامدهای نامطلوب و جبران‌ناپذیری به همراه داشته باشد (به نقل از گلستانه بخت، ۱۳۹۲). تعلل ورزشی شامل مؤلفه‌های رفتاری، عاطفی و شناختی است که همین مؤلفه‌ها موجب شکل‌گیری انواع تعلل ورزشی، می‌شود. (سولومون و راثلوم^۲، ۱۹۸۴؛ به نقل از فاتحی، آذرفر، بختی، ۱۳۹۱). بحث در مورد انواع تعلل ورزشی موضوع نسبتاً پیچیده‌ای است. میلگرام^۳ (۱۹۸۷)، معتقد است که جدا کردن و تقسیم انواع تعلل ورزشی، امری ذهنی است و در عمل این موارد باهم دیگر همپوشی زیادی دارند؛ به نظر او تقسیم‌بندی انواع تعلل ورزشی، به خاطر راحتی درک آن است و این امکان وجود همه آنچه که ما انواع تعلل ورزشی می‌نامیم، در یک فرد وجود داشته باشد. آن چه سبب ایجاد مفهومی به عنوان انواع تعلل ورزشی شده است، تفاوت در مؤلفه‌های شناختی، عاطفی و رفتاری در افرادی است که تعلل ورزشی دارند. تعلل ورزشی با توجه به پیچیدگی، مؤلفه‌های شناختی، عاطفی و رفتاری آن نمودهای گوناگونی دارد که عبارت‌اند از: تعلل ورزشی تصمیم‌گیری^۴ (ایفرت و فراری^۵، ۱۹۸۶)، تعلل ورزشی روان‌رنجورانه^۶ (الیس و ناوس^۷، ۱۹۷۹)، تعلل ورزشی وسواس‌گونه^۸

^۱Shores, Scott

^۲Solomon, Rothblum

^۳Milgram

^۴Decisional Procrastination

^۵Effert & Ferrari

^۶Neurotic Procrastination

^۷Ellis & Knaus

^۸Compulsive procrastination

(فراری، ۱۹۸۹) و تعلل‌ورزی تحصیلی^۱ (هیل، هیل، چالوت و بارال؛ ۱۹۷۸، زیسات، روزنتال و وایت؛ ۱۹۷۸). در بین انواع تعلل‌ورزی‌ها، متداول‌ترین شکل تعلل‌ورزی، تعلل‌ورزی تحصیلی است که راثبلوم، سولومون و موراکامی^۴ (۱۹۸۶)، این نوع تعلل‌ورزی را تمایل غالب و همیشگی فراگیران برای به تعویق انداختن فعالیت‌های تحصیلی تعریف نموده‌اند که تقریباً همیشه با اضطراب توأم است. نمونه بارز آن به تعویق انداختن مطالعه درس‌ها تا شب امتحان و شتاب ناشی از آن است که گریبان‌گیر دانش‌آموز یا دانشجو می‌شود. در سالهای اخیر، تعلل‌ورزی تحصیلی به عنوان نوعی نقص در خودنظم‌جویی مطرح شده است یعنی ناتوانی فرد در کنترل افکار، هیجانات، عواطف و عملکرد خود مطابق با معیارهای مورد نظرش (فوس و بامستر؛ ۲۰۰۴). یکی از جلوه‌های نقصان خودنظم‌جویی، در تعلل تحصیلی تمایل به تنزیل موقت^۵ است که در آن افراد پاداش‌های کوچک اما در دسترس را به پاداش‌های بزرگ اما دور از دسترس ترجیح می‌دهند یعنی تنزیل ارزش پاداش‌ها (دویت و شونبرگ؛ ۲۰۰۲؛ هاول، واتسون، پاول و بیورو؛ ۲۰۰۶).

مطابق با دیدگاه تنزیل موقت، تعلل تحصیلی تابع برخی از عوامل موقعیتی زیادی است که یکی از آن‌ها متغیر انگیزش پیشرفت در قالب هدف‌گرایی است نظریه‌ی جهت‌گیری هدف یا هدف‌گرایی از جمله کاربردی‌ترین دیدگاه انگیزش پیشرفت محسوب می‌شود (پینتریچ و شانک؛ ۲۰۰۲). نظریه‌ی جهت‌گیری هدف به جای پرداختن به اینکه فراگیر در موقعیت پیشرفت به چه چیز می‌خواهد برسد، ادراک فراگیر را از چرایی تلاش در موقعیت را محور بحث قرار می‌دهد (آردن و ماهر؛ ۱۹۹۵) و معتقدند که نباید هدف‌گرایی را با اهداف رفتاری خاصی که فرد برمی‌گزیند یکسان دانست، اهداف خاص در واقع، نتایج خاصی هستند که فرد قصد وصول آن‌ها را دارد اما هدف‌گرایی تبیین‌کننده‌ی انگیزه‌ای است که در پس رسیدن به آن هدف دنبال می‌شود (کاوینگتون؛ ۲۰۰۱؛ الیوت؛ ۲۰۰۵). نظریه جهت‌گیری هدف به عنوان یک چارچوب اساسی در میان روانشناسان آموزشی برای تحقیق در مورد اهداف و دلایلی است که راهنمای تلاش برای رسیدن به شایستگی دانش‌آموزان مشغول یک مطلب علمی می‌باشد

^۱Academic Procrastination

^۲Hill, Hill, Chabot & Barrall

^۳Zieasat, Rosenthal & White

^۴Rothblum, E.D., Solomon, L.J., & Murakami

^۵Vohs & Baumeister

^۶Temporal discounting

^۷Dewitte & Schouwenburg

^۸Howell, Watson, Powell & Buro

^۹Pintrich & Schunk

^{۱۰}Urdan & Maehr

^{۱۱}Covington

^{۱۲}Elliot

(الیوت؛ ۲۰۰۵؛ شانک، میس و پینتریچ؛ ۲۰۱۴؛ به نقل از میکسزا، تان و دی؛ ۲۰۱۶). نظریه‌ی جهت‌گیری هدف پیشرفت، در سه دهه‌ای که از عمر آن سپری شده، شاهد تغییر و تحولات بسیاری بوده است (به نقل از دکر و همکاران؛ ۲۰۱۶). جهت‌گیری‌های هدف متفاوت و مختلفی از سوی نظریه‌پردازان هدف ارائه شده است؛ از جمله مدل‌های دوعاملی مختلف ایمز (۱۹۹۲)؛ دووک و لگت^۵ (۱۹۸۸)؛ هاراکوایسز، بارون و الیوت^۶ (۱۹۹۸)؛ ماهر و میدگلی^۷ (۱۹۹۶)؛ نیکولز^۸ (۱۹۸۴)، سه وجهی الیوت (۲۰۰۵)؛ و چهاروجهی پینتریچ^۹ (۲۰۰۰) است که معروف‌ترین مدل است و در نتیجه‌ی ترکیب دو عامل ارزش‌گذاری (گرایش به موفقیت و اجتناب از شکست) و عامل تعریف (عملکردی و تسلطی) که مؤلفه‌های شایستگی هستند به وجود می‌آید (برگرفته از الیوت و مک‌گریگور؛ ۲۰۰۱).

شایستگی مبنای همه‌ی نظریه‌های جهت‌گیری هدف است (الیوت، ۲۰۰۶) که دارای دو بعد تعریف و ارزش‌گذاری است؛ بعد تعریف در مدل جهت‌گیری هدف ۲×۲ شامل تسلط و عملکرد می‌باشد که بعد تسلط در مدل ۲×۳ به دو شاخه تفکیک می‌شود. عبور از دو استاندارد مورد استفاده در شایستگی به سه استاندارد ممکن است یک محصول سه ارزشی از مدل ۲×۳ از جهت‌گیری اهداف به دست دهد (الیوت، مورایاما، پیکران؛ ۲۰۱۱). الیوت و همکاران (۲۰۱۱) به وسیله تفکیک هدف‌های مبنی بر تسلط به اهداف مبنی بر تکلیف، خود و دیگران، الگوی هدف پیشرفت ۲×۲ را به الگوی ۲×۳ گسترش دادند (به نقل از ماسکرت، الیوت، کاری؛ ۲۰۱۵). این مدل دارای شش بعد گرایش به تکلیف^۳ که در آن دستیابی به شایستگی مبتنی بر تکلیف است (یک وظیفه را به خوبی انجام دادن، الیوت و همکاران، ۲۰۱۱)، هدف اجتنابی از تکلیف^۴ که بر اجتناب از بی‌کفایتی مبتنی بر تکلیف استوار است (تعیین درجه‌ی اینکه چیزی بهتر شده است یا نه ماسکرت و همکاران، ۲۰۱۵)، هدف گرایش به خود^۵ که بر دستیابی به شایستگی مبتنی بر خود استوار است (به عنوان مثال، کاری را بهتر از گذشته انجام دادن)، هدف اجتناب از خود^۶ که بر اساس اجتناب از بی‌کفایتی مبتنی بر خود استوار است (به عنوان مثال، اجتناب از انجام دادن کاری بدتر از

Elliot

Schunk, Meece & Pintrich

Miksza, Tan & Dye

Dekker at ell

Dweck & Leggett

Harackiewicz, Barron & Elliot

Maehr & Midgley

Nicholls

Pintrich.

Elliot, A & McGregor

Elliot, Murayama & Pekrun

Mascret, Elliot & Cury

Task- approach

Task-avoidance

Self-approch

Self-avoidance

گذشته)، اهداف گرایش به دیگران که در آن دست‌یابی به شایستگی مبتنی بر دیگران است (به عنوان مثال کاری را بهتر از دیگران انجام دادن) و هدف اجتناب از دیگران^۳ که هدفش اجتناب از بی‌کفایتی نسبت به دیگران است (به عنوان مثال، اجتناب از انجام دادن کاری بدتر از دیگران) است (الیوت و همکاران، ۲۰۱۱) می‌باشد. نظریه جهت‌گیری هدف احتمالاً به عنوان یک متغیر واسطه‌ای بین چشم‌انداز زمان و تعلل تحصیلی است.

یکی از وجوه تمایز بین انسان و دیگر حیوانات، توانایی ما انسان‌ها در سفر ذهنی به زمان است (ساندروف و کوربالیس،^۲ ۱۹۹۷؛ به نقل از میلفونت، آندراده، بیلو، پیسوا،^۴ ۲۰۰۸). حالت‌های زمانی زیادی چون شتاب زندگی، ضرب‌آهنگ و تقسیم زمان، چرخه‌های رشدی، تمدن، تغییر زمان و مقیاس‌های زمانی تاکنون مورد مطالعه قرار گرفته است (مکگرت،^۵ ۱۹۹۸؛ به نقل از میلفونت و همکاران، ۲۰۰۸). محققان در روانشناسی نظریه‌های مختلفی را در ارتباط با روش‌هایی که افراد خود را در دور زمان تصور می‌کنند و اثری که این تصویرسازی بر رفتار دارد، مطرح کرده‌اند. تحقیقات انجام‌شده در این زمینه بیشتر بر پارامترهای خاص و کاربردی زندگی انسانی مانند زمان واکنش^۶ (اسپیواک و مورتاچ،^۷ ۲۰۰۴)، ادراک زمان^۸ (آونی- باباد و ریتو،^۹ ۲۰۰۹؛ ناتن و همکاران،^{۱۰} ۲۰۰۹)، طراحی و مدیریت زمان^{۱۱} (آدامز و جکس،^{۱۲} ۱۹۹۹؛ هلستن و روگرز،^{۱۳} ۲۰۰۴) و تجربه هیجانی زمان^{۱۴} (پارکر،^{۱۵} ۲۰۰۳) تمرکز دارند. تا این که، در دهه‌های اخیر، پژوهش‌هایی در مورد چشم‌انداز زمانی روان‌شناختی (TP) پدید آمد. بین اکثر محققین این توافق وجود دارد که چشم‌انداز زمانی ویژگی‌های گرایشی است که انتخاب‌ها، عملکردها و تصمیم‌گیری‌های افراد را متأثر می‌سازد (لواکس و همکاران،^{۱۶} ۲۰۱۰). یکی از این انتخاب‌ها و تصمیم‌گیری‌ها تحصیل و مسائل تحصیلی می‌باشد. در ارتباط با پیشرفت تحصیلی و تلاش برای ارتقای آن، تحقیقات زیادی در زمینه‌های مختلف صورت گرفته است. بدون شک یکی از بارزترین مباحث در این حوزه بحث زمان و چشم‌انداز نسبت به زمان است. نحوه چشم‌انداز افراد نسبت به زمان

Other-approch

Other-avohdnce

Suddendorf & Corballis

Milfont, Andrade, Belo, Pessoa

Mcger

reaction time

Spievak & Murtagh

time perception

Avni- Babad & Ritov

Naatanen et al

time management and planning

Adams & Jex

Hellsten & Rogers

emotional time experience

Parker

Cuyckx, et al

و نگرش‌هایی که با اطرافیان در میان می‌گذارد، تأثیر نیرومندی بر همه زندگی انسان دارند، اما بیشتر مردم چه افراد اهل مطالعه و چه افراد عادی، اهمیت چشم‌اندازهای مثبت یا منفی را دست‌کم می‌گیرند (زیمباردو و بوید؛ ۲۰۰۸).

بررسی رابطه چشم‌انداز زمانی با عوامل روان‌شناختی اتفاقات دوران تحصیل مثل پیشرفت تحصیلی، تعلل تحصیلی، کناره‌گیری از تحصیل، عملکرد تحصیلی و ... در سایه پژوهش‌های مرتبط با چشم‌انداز زمانی بسیار با اهمیت جلوه‌گر می‌شود. دوران تحصیل به سبب تعریف موقعیتی خاص خود که آدمی را در شرایط چندوجهی تجربه زمانی قرار داده؛ راهبردهای آینده‌محوری را می‌طلبد که فرد باید بر اساس آن برای آینده برنامه‌ریزی کند؛ و اهدافی را مبتنی بر آینده تنظیم کند، ارتباط تنگاتنگی با تعاریف چشم‌انداز زمانی دارد. در حقیقت این سازه، اهمیت ساختار شناختی ناهشیاری که فرد در هنگام تصمیم‌گیری درباره‌ی اعمال و اهداف کوتاه‌مدت یا بلندمدت به کار می‌گیرد را نمایان می‌سازد (زیمباردو و بوید، ۱۹۹۹). همچنین این سازه می‌تواند به طور مثبت یا منفی بر نگرش او در مقابل مسئولیت‌ها و تکالیف تأثیر گذارد. به نظر می‌آید که در بعضی موقعیت‌ها مهم‌ترین تأثیر از حوادث گذشته و در دیگر موقعیت‌ها بر پایه‌ی سرنخ‌های فوری محیط حاضر می‌باشد، در موارد دیگر انگیزش‌های یک فرد ممکن است در ابتدا بر اساس ملاحظه‌ی پیامدهای آینده باشد (زیمباردو و بوید، ۱۹۹۹). این در نظرگیری اهداف کوتاه‌مدت و یا ترجیح پاداش‌های فوری به جای اهداف بلندمدت می‌تواند منجر به پدیده‌ی تعلل ورزی در تحصیل شود. از آنجا که تعلل ورزی به عنوان اتلاف وقت در ابعاد جهت‌گیری زمان مشاهده شده است، بعد زمانی به وضوح برای این ساختار شخصیتی مهم است (فراری، دیاز- مورالز، ۲۰۰۷). افراد تعلل ورز وقت کمتری را صرف کارهایی می‌کنند که احتمال موفقیت دارند و بیشتر زمان خود را صرف پروژه‌هایی می‌کنند که احتمال شکست در آنها بیشتر است (لای، ۱۹۹۰). آن‌ها همچنین، گرفتن زمان کلی مورد نیاز برای تکمیل یک کار دست‌کم می‌گیرند (بارت و کمپ، ۱۹۹۴)؛ زمان کمتر برای اطلاعات مورد نیاز برای تکمیل وظایف صرف می‌کنند (فراری و دوایدیو، ۲۰۰۰)؛ شروع وظایف محوله تا زمان فرا رسیدن زمان نهایی به تعویق می‌اندازند (سایکال، مورن و سالمون، ۲۰۰۰)؛ و حاضر گرا هستند (بلات و کوئین لان، ۱۹۶۷). بنابراین زمانی که افراد قادر به کنترل بیشتر خود باشند، می‌توانند گذشته و آینده‌ی خود را کنترل نموده و با مرور گذشته‌ی خود قادر به کنترل بیشتر بر آینده‌ی خود باشند. بنابراین با توجه به اهمیت چشم‌انداز زمان در زمینه‌ی تحصیل و مسائل تحصیلی و با توجه به اینکه پژوهش‌های مرتبط با چشم‌انداز زمانی به آغاز و میانه‌های قرن بیستم میلادی برمی‌گردد، اما در ایران مانند برخی کشورهای دیگر، هنوز گام‌های اولیه را پشت سر می‌گذارد. به همین دلیل پارادایم نظری چندان فراگیری در این زمینه وجود ندارد که بتوان براساس آن پژوهش‌های کاربردی و اساسی آتی در این حوزه را بر آن استوار ساخت. از این رو همواره در این مورد

^۱Zimbardo & Boyd

^۲Lay

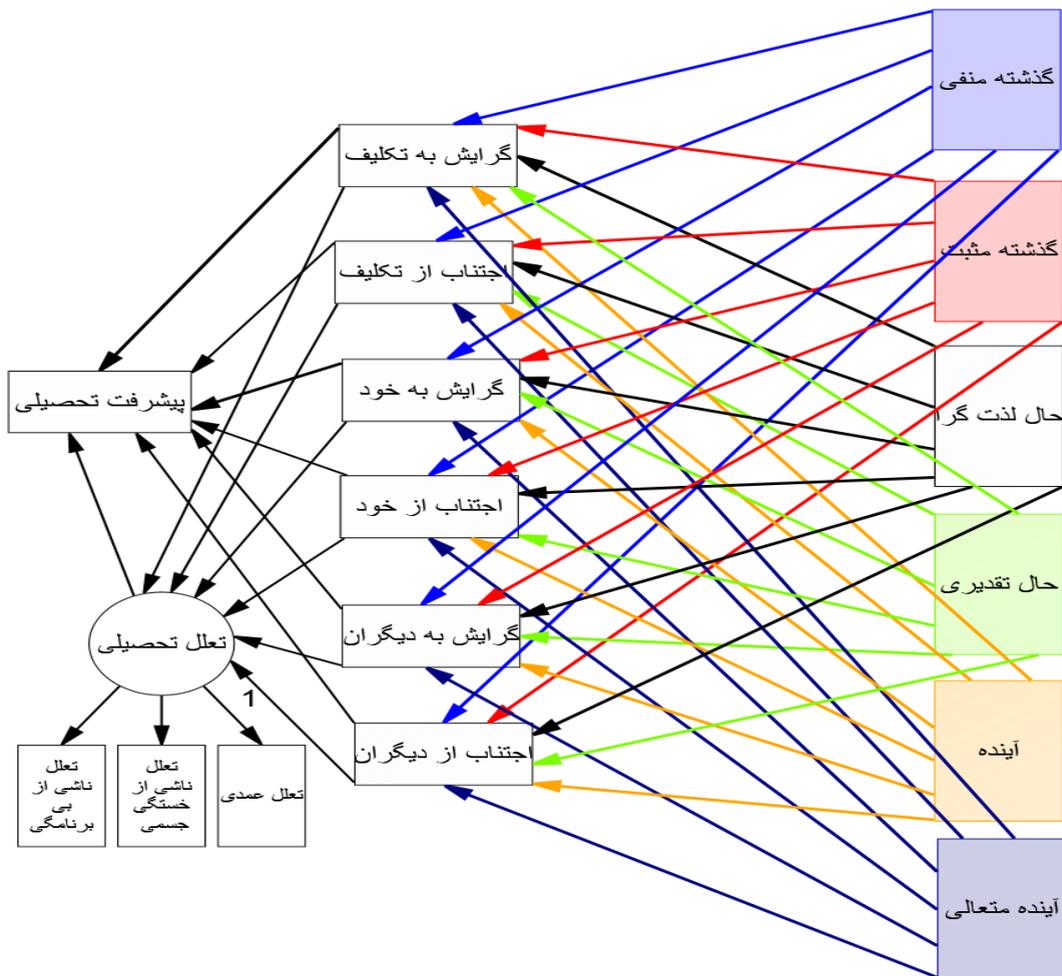
^۳Burt & Kemp

^۴Ferrari & Dovidio

^۵Pychyl, Morin & Salmon

^۶Blatt & Quinlan

سؤال‌های بیشتری وجود دارد که باید مورد بررسی قرار گیرد. لذا پژوهش حاضر در پی آن است که به برخی از این سؤال‌ها پاسخ دهد، از جمله: از میان عوامل مختلف چشم‌انداز زمان کدام‌یک پیش‌بین کننده‌ی بهتری برای پیشرفت تحصیلی و تعلل تحصیلی می‌باشد. و نقش هر کدام از عوامل جهت‌گیری هدف با در نظرگیری متغیر چشم‌انداز زمان در تبیین پیشرفت تحصیلی و تعلل تحصیلی چگونه است. مثلاً این که چگونه جهت‌گیری هدف بر پیشرفت تحصیلی و تعلل تحصیلی تأثیر می‌گذارد؟ کدام‌یک از ابعاد چشم‌انداز زمان (گذشته، حال و آینده) پیش‌بین بهتری برای مسائل تحصیلی از جمله پیشرفت تحصیلی و تعلل تحصیلی در دانشجویان ایرانی می‌باشد؟ و یا اغلب نگرش‌ها نسبت به چشم‌انداز زمان در بین دانشجویان ایرانی چگونه است؟ آیا این نگرش بر پیشرفت تحصیلی و تعلل تحصیلی تأثیرگذار است؟ و آیا رابطه‌ای بین مدل جهت‌گیری هدف و پیشرفت تحصیلی و تعلل تحصیلی در بین دانشجویان وجود دارد؟ آیا تفاوتی بین چشم‌انداز زمان دانشجویان دختر و پسر وجود دارد؟ در واقع هدف پژوهش حاضر، بررسی رابطه‌ی بین چشم‌انداز زمان، جهت‌گیری هدف، تعلل تحصیلی و پیشرفت تحصیلی و یافتن راهبردهایی برای کاهش تعلل تحصیلی و افزایش پیشرفت تحصیلی با در نظرگیری ابعاد چشم‌انداز زمانی دانشجویان است. علاوه بر این پژوهش حاضر به دنبال بررسی نقش جهت‌گیری هدف بر پیشرفت تحصیلی و همچنین تعلل تحصیلی است، تا علاوه بر آنکه بر آگاهی دانش‌آموختگان از ماهیت و علل تعلل تحصیلی افزوده شود، با آگاهی بر پیامدهای تعلل تحصیلی، راهکارها و پیشنهادهایی جهت کاهش تعلل تحصیلی دانشجویان از سوی پژوهش‌گران علاقه‌مند ارائه شود. لذا مدل پیشنهادی پژوهش حاضر به صورت زیر است.

مدل پیشنهادی پژوهش حاضر

اهمیت موضوع

مطالعات قبلی در مورد چشم‌انداز زمان در میان دانشجویان، مطالعاتی مانند انگیزه‌ی درونی، و خطراتی که در میان آن‌ها بود مانند علاقه به جنس مخالف، ابتلا به ایدز، و ریسک‌پذیری (روتسپن، و ریدر، ۱۹۹۶)، خطرات رانندگی (زیمباردو، و اکادو، ۱۹۹۷)، یا مصرف الکل و مواد مخدر (زیمباردو، کاف، و بوید، ۱۹۹۹)، مقابله با بی‌خانمانی (اپل، بندورا، زیمباردو ۱۹۹۹) بوده است. مطالعات حال حاضر چشم‌انداز زمان مربوط به پیشرفت تحصیلی هستند. ویدر و لنز (۱۹۸۲) نشان دادند که دانش‌آموزان آینده‌گرا نتایج علمی بهتری به دست می‌آورند، ارزش بیشتری برای مطالعه قائل هستند و در مطالعه سخت‌کوش‌تر هستند و مطالعه‌ی مداوم‌تری دارند، در مقابل کسانی که دیدگاه

گذشته‌گرا دارند (اعم از مثبت و منفی) عملکرد علمی ضعیف‌تری دارند، مارل و مینگر (۱۹۹۴) نشان دادند که دانش‌آموزانی که یک دیدگاه قوی در مورد چشم‌انداز زمان دارند نسبت به دانش‌آموزان دیگر دارای انگیزه‌ی بیشتر و تمایل کمتری به اتلاف وقت دارند. با استناد به برخی از تحقیقات و از آنجایی که بر اهمال‌کاری نتایج ناخوشایندی مترتب است، در این رابطه ایسو، ادرر، اوکالاگان، و آشمن (۲۰۰۸)، طی مطالعه‌ای نشان دادند که سطوح بالای اهمال‌کاری باعث می‌شود که دانشجویان نتوانند اهداف تحصیلی خود را تنظیم و سازمان‌دهی کنند که این باعث اضطراب و افسردگی در فرد می‌شود. گارد، همچنین از تعلل به عنوان اتلاف‌گر زمان و به تعویق اندازنده‌ی وظائف یاد می‌کند (کوما، ۲۰۰۵؛ به نقل از سواری، ۱۳۹۰). آموزش مدیریت زمان به طور مثبت با رفتارهای مدیریت زمان، هدف‌گزینی، سازمان‌دادن و اولویت‌بندی تکالیف همبستگی مثبت دارد، و اولویت‌بندی و فوت‌وفن مدیریت با ادراک از زمان همبستگی مثبت دارد (میکن، ۱۹۹۴؛ به نقل از سواری، ۱۳۹۰). لذا هدف از اجرای این پژوهش بررسی چشم‌انداز زمان و آینده‌ی متعالی، با تعلل تحصیلی، جهت‌گیری اهداف برای نشان دادن اثرات آن‌ها بر پیشرفت تحصیلی است.

فصل دوم: مبانی نظری

مقدمه

در این بخش به منظور بررسی تاریخچه و مبانی نظری ابتدا به بررسی مفهوم زمان‌های مختلف پرداخته می‌شود و به صورت اجمالی تعاریف و مهم‌ترین نظریه‌های موجود در زمینه‌ی زمان مطرح می‌گردد و پس از آن نظریه‌های مرتبط به چشم‌انداز زمان، پیشایندها و پسایندهای چشم‌انداز زمان به تفصیل توضیح داده خواهد شد. پیشینه‌ی تحقیق درباره‌ی چشم‌انداز زمان پایان‌بخش این فصل خواهد بود.

زمان‌های متفاوت

در اینجا رفتارهای فلسفی متفاوتی از زمان را که با مفاهیم متفاوت فیزیکی، زیستی، اجتماعی و روانشناسی حمایت می‌شود را مورد بحث قرار می‌دهیم.

زمان فیزیکی^۱ - نیوتن و اینشتین^۲

مفهوم افلاطونی از زمان که به وسیله‌ی عدد اندازه‌گیری می‌شود و با حرکت تداعی می‌شود، رکن اساسی نظریه‌ی نیوتن است. هدف نظریه‌ی نیوتن توصیف حرکتی از نقطه‌ای به نقطه‌ی دیگر در طی زمان است (فالک، ۲۰۰۸). نظریه‌های ریاضی در مورد زمان بر روی مفهوم نیوتنی تمرکز می‌کنند. نیوتن اقدام به جداسازی زمان ریاضی با استفاده از مفاهیم مشترک اجرام آسمانی به‌دست‌آمده در فیزیک نیوتنی کرد که به ساخت یک مدلی از ساعت جهانی با استفاده از اندازه‌گیری منجر شد و نیوتن تعریف می‌کند که زمان حقیقی و مطلق همان زمان ریاضی است و به‌خودی‌خود و در ماهیت خود، از هیچ چیز خارجی نشأت نگرفته و با نام دیگری همچون دوره نام‌گذاری می‌شود. (کالیندر و ادنی، ۲۰۰۱، ص. ۱۸). این تعریف از زمان یک مقیاسی در برابر سایر اندازه‌گیری‌های ساعتی فراهم می‌کند (فالک، ۲۰۰۸).

فیزیک نیوتنی توضیح می‌دهد که جهان متشکل از یک فضای سه بعدی: طول، عرض و ارتفاع است و زمان توسط t نشان داده می‌شود و به عنوان یک متغیر مستقل در نظر گرفته می‌شود و دارای یک جریان ضمنی و همیشه

Physical time
Newton & Einstein
Falk
Callendar & Edney

جاری است. زمان نیوتنی در داخل علوم مختلف به عنوان یک ساختار واحد در نظر گرفته می‌شود و زمان‌های ذاتی مختلف در علوم مانند ریتم، سرعت، زمان، مدت و یا تغییر را به رسمیت نمی‌شناسد (آدام؛ ۱۹۹۸). دیدگاه نیوتنی در مورد زمان توصیف می‌کند که زمان همچون یک وسیله طبیعی حاوی وقایع می‌باشد و زمان به عنوان گرایش به این وقایع تعریف می‌شود (لوین؛ ۲۰۰۳). تفکرات نیوتنی نقش محوری را در فیزیک تا زمان اینشتین ایفا کرد.

نظریه نسبیت اینشتین (SRT) نشان داد که زمان مستقل از حوادث و سیلی از جریانات نیست. نظریه نسبیت یک فضایی از زمان ترسیم می‌کند که نشان‌دهنده‌ی یک طرح بلوکی چهار بعدی در جهان است. بلوک زمان در جهان توسط سه بعد شکل گرفته و زمان بعد چهارم آن است. بلوک زمان یک توصیفی از طبیعت است که هیچ‌گونه امتیاز خاصی را برای زمان حاضر در نظر نمی‌گیرد و هرگونه فرآیندی را که باعث افزایش توجه به یکی از ابعاد خاص زمانی باشد را تکذیب می‌کند (دیویس؛ ۲۰۰۶). نظریه بلوک جهان نشان می‌دهد که گذر زمان یک توهم است و یا یکی از ویژگی‌های درون ذهن است (الیس؛ ۲۰۰۷).

مفهوم زمان در علوم طبیعی، چند بعدی است که در زمان‌های مختلف سطوح مختلف از طبیعت را به کار می‌بندد (فریزر؛ ۱۹۸۷). تجزیه و تحلیل فریزر از زمان نشان‌دهنده‌ی اهمیت اساسی حال حاضر که اشاره به لحظه‌ی حال حاضر - به وسیله‌ی هم‌زمانی لحظه‌هایی که اطمینان از زنده‌بودن عمومی در همه‌ی اشکال زندگی را فراهم می‌کنند به وجود می‌آید (فریزر، ۱۹۸۷، ص ۱۲۸).

زمان زیستی^۷

زمان زیستی به هماهنگ‌سازی واکنش‌های بیولوژیکی مربوط می‌شود به طوری که تضمین می‌کند یک ارگانیسم زنده باقی می‌ماند و یا حداقل هیچ آسیبی به او وارد نمی‌شود. زمان زیستی به وسیله‌ی یک استعاره‌ی که در آن لحظات به وسیله‌ی همگامی ریتم و اتفاقات چرخه‌ای که در هر لحظه در ارگانیسم رخ می‌دهد توضیح داده می‌شود (فریزر، ۱۹۸۷). زمان زیستی ریتم‌ها، چرخه‌ها، نوسانات، ساعات زیستی، هماهنگ‌سازی و پیگیری نوسانات مختلف در سطوح مختلف تجزیه و تحلیل و تغییرات سلول‌ها در ارگانیسم است (مک گراث و کلی؛ ۱۹۸۶). ریتم‌های زیستی مانند ریتم شبانه‌روزی در عملکرد انسان از اهمیت اساسی برخوردارند. ریتم‌های شبانه‌روزی به صورت نوساناتی در رفتارهای فیزیولوژیکی و فعالیت‌های بیوشیمیایی که با یک تناوب حداقل ۲۴ ساعته رخ می‌دهند تعریف می‌شوند

^۷Adam

^۸Levine

^۹Theory of Special Relativity

^{۱۰}Davies

^{۱۱}Ellis

^{۱۲}Fraser

^{۱۳}Biological time

^{۱۴}McGrath & Kelly

(باگوات؛ ۲۰۰۲، ص. ۳۷). ریتم‌های شبانه‌روزی دارای سه ویژگی اساسی هستند: آن‌ها به صورت درون‌زا تولید می‌شوند، دوره هر ریتم شبانه‌روزی در با تغییر مقدار دما در یک طیف خاصی ثابت می‌مانند و ریتم‌های شبانه‌روزی خود را با تغییرات فصلی وفق می‌دهند (باگوات، ۲۰۰۲). با تکامل و توسعه مغز انسان می‌فهمد که (۱) اشیاء واقعی نشانگر یک جهان نمادین هستند، (۲) زمان حال حاضر و دیگر ابعاد زمانی قابل تفکیک از همدیگرند. (۳) زمان حال حاضر یک بازنمایی نمادینی را بین حالت‌های گذشته و حالت‌های جدید ایجاد می‌کنند (ساندروف و کوربالیس، ۱۹۹۷؛ فورتوناتو و فاری، ۲۰۰۶). توسعه‌ی تفکر گذشته، حال و آینده در نظریه روانشناسی زمان بحث می‌شود.

زمان اجتماعی^۳

زمان اجتماعی و یا زمان فردی از هنجارها، باورها، آداب و رسوم و اعمال افراد و گروه‌ها ساخته شده است (اورلیکوسکی و یاتس؛ ۲۰۰۲). از مشخصه‌های زندگی اجتماعی یک اشتراک زمانی مانند ساعت، تقویم و اسناد تاریخی است (زراباول؛ ۱۹۹۷) و از این‌ها برای تشخیص گروه‌های اجتماعی استفاده می‌شود. تقویم، ساعت و اسناد تاریخی نشان‌دهنده آثار باستانی هستند، که دارای معنای اجتماعی هستند. تمامی زمان‌ها یکسان نیستند و زمان‌های مختلف اغلب به صورت یک سلسله‌مراتب ارائه می‌گردند (مک گراث و کلی، ۱۹۸۶؛ فریزر، ۱۹۸۷)، مفهوم سلسله‌مراتب در زمان به بحث‌های قابل توجهی منجر شده است.

به طور خلاصه، چشم‌اندازهای فلسفی زمان تصور می‌کنند که زمان با دنیای فیزیکی روانی و اجتماعی مرتبط است. در این جهان، زمان با وقایع فیزیکی از طریق حرکت مرتبط است، در جهان ذهنی زمان به عنوان زمان روانی توصیف می‌شود و در جهان اجتماعی زمان اجتماعی وجود دارد. این زمان‌ها متفاوت هستند و توسط بحث‌های میان رشته‌ای متفاوت تقسیم شده‌اند.

روانشناسی زمان^۶

روانشناسی زمان، شامل ساختارهای شناختی، تصورات و بازنمایی‌های نمادین است. روانشناسی زمان شامل ابعاد مختلفی همچون تجربه‌های زمانی، چشم‌انداز زمان، نگرش‌ها و باورها زمانی و رفتارهای فردی مرتبط با زمان است (شموتکین و ایال، ۲۰۰۳). روانشناسی زمان درگیر شدن در تجربه‌های مرتبط با زمان، رفتارها و تخمین‌هاست

^۱Bhagwat
^۲Fortunato & Furey
^۳Social time
^۴Orlikowski & Yates
^۵Zerubavel
^۶Psychology of Time

(بلوک و زاکای، ۲۰۰۱). این شامل سنجش زمان، برآورد زمان، توالی، چشم‌انداز زمان (بلوک، ۱۹۹۰) و زمان مربوط به تفاوت‌های فردی است (فرانسیس-اسمیت و رابرتسون، ۱۹۹۹). برآورد زمانی اشاره به وقایعی دارد که می‌تواند شامل مرتب کردن و درک پیاپی زمان و همچنین درک تجربه‌ی ما از حال و گذشته باشد (فرایسیس، ۱۹۸۴). سنجش زمانی توصیف پردازش فواصل زمانی در محدوده ثانیه، دقیقه و فواصل زمانی بزرگ‌تر؛ در حالی که ادراک زمان توصیف پردازش فواصل بسیار کوتاه زمانی در محدوده میلی ثانیه است (رامسایر، ۲۰۰۸). چشم‌انداز زمان دارای مفهوم وسیعی مانند جهت‌گیری گذشته، حال و آینده و یا انتظارات آینده و میزان توجه به هر یک از این ابعاد زمانی است (لاسان و اودانل، ۲۰۰۵).

روانشناسی زمان: زمان با تفاوت‌های فردی مرتبط است

روانشناسی زمان با تفاوت‌های فردی مرتبط است که توصیف می‌کند چگونه افراد در یکی از چهارچوب‌های زمانی قرار می‌گیرند (آنکونا، اوخایسن و پیرلو، ۲۰۰۱). زمان به تفاوت‌های فردی می‌پردازد که به اندازه‌گیری نگرانی آینده (زالسکی، ۲۰۰۵)، اهمال کاری، وقت‌شناسی، درمانگری (کانت، ۲۰۰۷)، سبک‌های فردی زمان (فرانسیس-اسمیت و رابرتسون، ۱۹۹۹)، ضرورت اهمیت زمان: یعنی اینکه افراد تا چه حد به گذشته، حال و آینده و یا چشم‌انداز زمان گرایش دارند (لاندی و همکاران، ۱۹۹۱؛ زیمباردو و بوید، ۱۹۹۹) و وسعت تمرکز زمانی فرد (شیپ و همکاران، ۲۰۰۹) ارتباط دارد.

مباحث میان رشته‌ای زمان

این قسمت در مورد یک بحثی هست که در حال گسترش در فلسفه، یعنی بحث از موجود بودن و شدن که یکی از مباحث فلسفی در زمان هست می‌باشد.

زمان فیزیکی، زمان بیولوژیکی، زمان اجتماعی و روانشناسی زمان در تقاطع منظم با هم قرار دارند و در جدول ۱-۲ خلاصه شده‌اند و این جدول نشان می‌دهد که دانشمندان در دیدگاه‌های خود درباره‌ی زمان تقسیم شده‌اند. به عنوان مثال، در جدول ۱-۲ مشخص شده که در جهان فیزیکی، زمان به صورت گذشته، حال و آینده در جریان نیست بلکه این‌ها توهماتی هستند که به زمان یک بعد چهارم می‌بخشند. همچنین روانشناسان و نظریه‌پردازان اجتماعی با مطالعه‌ی تفکر بودن نشان دادن که ساختارهای مغز برای تصور گذشته، حال و یا آینده تکامل یافته است. با گذشت زمان افراد و جوامع از هردو لحاظ بودن و شدن تغییر پذیر می‌شوند. جهت زمانی یک‌طرفه و از سمت گذشته به آینده است. ماهیت قطعی از جهت زمانی که توسط روانشناسان و نظریه‌پردازان اجتماعی نشان داده شده است بر این اساس که انسان دارای اراده‌ی آزاد است؛ آن‌ها قابل تغییر هستند و می‌توانند در برابر موقعیت‌های قبلی

Block & Zakay

Francis-Symthe & Robertson

Fraisse

Rammsayer

Lasane & O'Donnell